

مطالعات ادبی

۷ و ص ۲۹۳ پ ۴ س ۶ و ۸ و ص ۲۹۴ پ ۴ س

۳ و نمونه‌های دیگر.

گاه مأخذ در متن نوشته شده است. مثلاً: ص ۲۹۳ پ ۲ س ۵ «گلستان هنر: ظاهراً او در جوانی به عتبات عالیات کوچید...» و نیز ص ۶۱ س ۹ و ص ۶۲ س ۵ و ص ۱۱۳ پ ۲ س ۲ و... در بخش‌های دیگری از کتاب مرجع در پاورقی ذکر شده است: ص ۶۴۱ س ۲ و س ۴ و یا ص ۴۲ س ۱۸ و...

استفاده از اصطلاحات خوشنویسی بدون توضیح:

اصطلاحات خوشنویسی بدون توضیح در متن کتاب آمده است، که در پاورقی هم به آنها اشاره‌ای نمی‌شود؛ یعنی نه توضیحی در مورد آنها ذکر شده و نه مرجعی معرفی شده که خواننده بتواند به آن مراجعه و رفع اشکال نماید. برای نمونه:

ص ۳۵۹ پ ۲ س ۶ «... گویند از آن دو کتیبه چربه برداشته و...» (چه به برداشتن) از اصطلاحات خوشنویسی است، که در متن کتاب و پاورقی توضیحی در مورد آن نیامده است. از این نمونه: ص ۵۸۷ پ ۴ اصطلاحات (مشق) و (سطر) و... و ص ۳۶۱ پ ۳ اصطلاح (مربع چهار دانگی) و... و ص ۴۰ پ ۱ س ۱ (سه دانگ و...) و بسیار است.

به کاربردن لغات و جملات عربی بسیار:

در مورد مطالب عربی زیادی که معانی آنها در متن نیامده است جا

در این جا تنها برخی از این ایرادات ذکر شده و امید است مورد نظر قرار گیرد.

الف) ویرایش فنی

- ذکر نکردن نام مرجع:

امروزه، در هر نوشته‌ای به ویژه کارهای تحقیقی ذکر کامل منابع و مأخذ نشان دهنده دقت مؤلف یا پژوهشگر می‌باشد تا آنجا که، اثری بدون مرجع را قابل استناد نمی‌توان دانست و متأسفانه به این مهم در پژوهشنامه حاضر چنان که لازم است پرداخته نشده و این اشکال می‌تواند بزرگترین نقص اثر حاضر باشد.

برای نمونه: «تاریخچه» هیچ مأخذی ذکر نشده و خواننده نمی‌داند که این مطالب ساخته ذهن نویسنده است یا نوشته‌ای تاریخی و دقیق و قابل استناد.

از این نمونه در بسیاری از بخش‌های کتاب می‌توان یافت.

- هماهنگ نبودن ارجاعات:

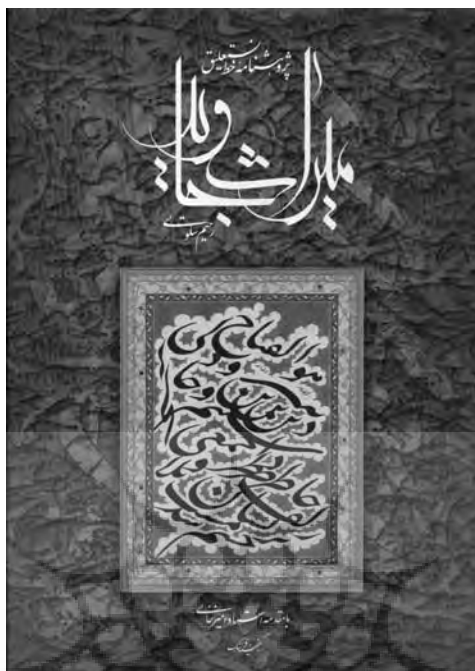
در بعضی از قسمت‌های کتاب هم که مأخذ ذکر شده، به شیوه‌ای منسجم و هماهنگ، در کل پژوهشنامه آورده نشده است. مثلاً در جایی تنها به نام نویسنده مرجع در داخل پرانتز اکتفا شده است.

برای نمونه: ص ۳۹ س ۲۶: «... تطبیق تاریخ کتابت با دوره زندگی میرعلی و اینکه او را به شاعری ستوده‌اند، احتمال نزدیک به یقین می‌دهم (دکتر بیانی) که این نسخه به خط میرعلی تبریزی باشد.»

و نیز ص ۲۷۰ س ۱۹، همچنین ص ۲۷۰ پ ۳ و ص ۲۷۰ س ۱ و

نگاهی به کتاب «میراث جاوید»

الهام زنجانیان

میراث جاوید

رحیم سلوتی

انتشارات گنجینه فرهنگ

نمی‌کند.

طرح روی جلد در عین حال که رنگ هنر معاصر دارد، پایبند به اصول سنتی خوشنویسی است.

از آنجا که این کتاب، پژوهشی درباره‌ی خوشنویسی است انتظار می‌رفت در مورد صفحات نخستین و سرفصل‌ها که به خط نستعلیق نوشته شده است و همچنین طرح لوگوی روی جلد، وسواس بیشتری به خرج داده می‌شد.

برای مثال: صفحه ۵۹ در نوشته «اظهر تبریزی» خط زمینه رعایت نشده و بیننده کج بودن کلمه را در نگاه اول درمی‌یابد.

ذکر برخی از کوتاهی‌های مربوط به ویرایش فنی و زبانی از ارزش علمی اثر کم نمی‌کند اما جای بسی ناخرسندی است که اثری چون «میراث جاوید» خطاهایی در زمینه‌ی چاپ، ویرایش و یا رسم‌الخط و... داشته باشد. با توجه به اینکه قسمت اعظم کتاب را نمونه آثار خوشنویسی تشکیل داده و از ۶۹۵ صفحه کتاب کمتر از ۱۰۰ صفحه آن متن نوشتاری است این اشکالات زیاد می‌باشد به گونه‌ای که کمتر صفحه‌ای را می‌توان بدون ایراد یافت. این بی‌توجهی‌ها گاه چنان نازیبا است که در آغاز نخستین بخش و قبل از ذکر نام خداوند، بی‌توجهی به ذکر نام شاعر آمده که با خواندن اولین مصرع، خواننده را متوجه اشکال وزنی شعر می‌کند. پس از اندکی تأمل درمی‌یابیم که «به» در آغاز مصرع اول اضافی است.

گونه صحیح بیت (که ظاهراً از ابوالحسن ورزی است):

«غیر از هنر که تاج سرفرینش است

دوران هیچ منزلتی پایدار نیست»

کتاب میراث جاوید پژوهشنامه خط نستعلیق تألیف آقای رحیم سلوتی است که توسط انتشارات گنجینه فرهنگ با مقدمه غلامحسین امیرخانی در ۶۹۵ صفحه در قطع رحلی و ۱۹ فصل در بهار ۱۳۸۲ چاپ شده است.

استاد غلامحسین امیرخانی در مقدمه‌ی فاضلانهای که بر «میراث جاوید» نوشته، ضمن برشمردن نکات و ویژگی‌های کتاب، مہر تأیید خویش را بر این پژوهشنامه نهاده است.

اهمیت تحقیق و پژوهش و نیاز امروز هنر خوشنویسی به این مقوله و خالی بودن این عرصه، کار پژوهشی آقای رحیم سلوتی را قابل تقدیر می‌کند. علاوه بر این وی با دقت در خطوط و آثار گذشتگان به نتایج ارزنده‌ای دست یافته‌اند که گاه نظریات پیشین را اصلاح، تکمیل و یا رد کرده‌اند. چنان‌که در بخشی از کتاب، مدارک و شواهدی ارائه می‌شود که تاریخ پیدایش خط نستعلیق را برخلاف نظر دیگران به پیش از اسلام نسبت می‌دهد و براساس دیدگاه استاد امیرخانی این احتمال درخور بررسی و تأمل بیشتر است.

دیگر ویژگی کار ایشان جمع‌آوری نمونه آثار استادان متقدم با حفظ ترتیب تاریخی و حرمت استاد و شاگردی می‌باشد. شیوه نگارش کتاب علاوه بر ذکر زندگانی، شاگردان، استادان، شامل معرفی آثار و تجزیه و تحلیل و موشکافی شیوه هر یک از خوشنویسان که این اثر را در نوع خود کاری درخور نموده است.

از دیگر محاسن کتاب قطع رحلی آن است که اندازه‌ای مناسب با چاپ نمونه‌های خطی دارد و کاغذ به کار رفته در چاپ کتاب از نوع کاغذ کم گرم انتخاب شده و علی‌رغم رحلی و قطور بودن، وزن کتاب را زیاد

داشت که در پاورقی ترجمه می‌شد.

مؤلف در آغاز کتاب به پیشینه‌ی تحقیق و علت انتخاب این پژوهش و اهمیت آن و هدفش از جمع‌آوری این مطالب اشاره نمی‌کند، در حالی که معمولاً در کارهای پژوهشی آوردن این اطلاعات ضروری می‌باشد.

ب) ویرایش نحوی

اشکالات تایپی، دستوری (جابه‌جایی اجزای کلمه و...) که در این جا با عنوان «ویرایش نحوی» آمده است در کتاب بسیار دیده می‌شود که تنها به ذکر بعضی از مشخص‌ترین موارد اشاره می‌شود. امید که مؤلف در چاپ‌های آینده و کارهای پژوهشی دیگر علاوه بر دقت علمی در تحقیق، به روش تحقیق علمی نیز، توجه بیشتری نماید.

- یکدست نبودن روش نگارش:

از آن جا که مطالب کتاب برگرفته از مآخذ گوناگون است و هر یک از آن‌ها قلمی خاص داشته‌اند و متون مختلف بدون ذکر دقیق مرجع کنار یکدیگر نقل شده‌اند، نگارش کتاب ناهمگون و بدون انسجام به نظر می‌رسد. چنان‌که در ص ۲۶۹ و ص ۲۷۰ در مورد زندگینامه مجنون هروی ابتدا با زبانی ساده مطالبی ذکر شده که مآخذ ندارد و سپس چند بیت شعر آورده شده است. در پاراگراف پایانی صفحه ۲۶۹ و ابتدای صفحه ۲۷۰ به جملات بسیار سنگین با لغات عربی و ترکی برمی‌خوریم که معلوم است نویسنده نقل قول می‌کند ولی بدون آیین‌نگارش صحیح، که موجب سردرگمی خواننده می‌شود.

- شتابزدگی در نثر: ص ۳۲۹ پ آخر و...

- نامشخص بودن ضمیر: ص ۳۵۱ پ ۱ و...

- کاربرد وجه وصفی نادرست: ص ۳۵۱ س ۸ و ص ۳۵۸ س

۱ و ص ۱۷۲ س ۲ و ۳ و ص ۳۵۳ پ آخر س ۱ و ص ۲۹۴

پ آخر س ۴ و...

- کاربرد نادرست حرف ربط «را»: ص ۳۵۱ پ ۳ س ۱ و ۳

و ص ۱۷۳ س ۸ و ص ۳۵۵ پ آخر س ۱ و...

- استفاده از نثر گفتاری: ص ۳۵۱ پ ۲ س ۴ و...

- تعقید لفظی و تعقید در دور بودن سازه‌ها: ص ۱۷۳ س ۸

و ۹ و ۱۰ و ص ۳۰ پ ۲ و...

- تکرار: ص ۲۹۳ پ ۴ س ۹ و ص ۱۷۲ س ۱۳ و...

- حذف فعل بدون قرینه و ناهماهنگی زمان افعال: ص ۲۸۰

س ۱ و ص ۲۶۹ س ۱ و ص ۲۳۹ و...

- به کار بردن مصادر جعلی: ص ۱۳ س ۱ و ص ۲۰ پ ۲ س

۲ و...

- اشکالات تایپی: ص ۳۰ پ ۲ س ۱۰ و ص ۱۳ س ۱ و ۳ و

ص ۲۱ پ ۳ س ۱ و ص ۶۴۳ بیت ۲ و ص ۳۵۴ پ ۱ س

۱۰ و نمونه بسیار است.